EXERCITATIO
DE
PRINCIPIBVS DIIS
ARTIS MEDICAE TVTELARIBVS
APVD
VETERES GRAECOS ATQVE ROMANOS

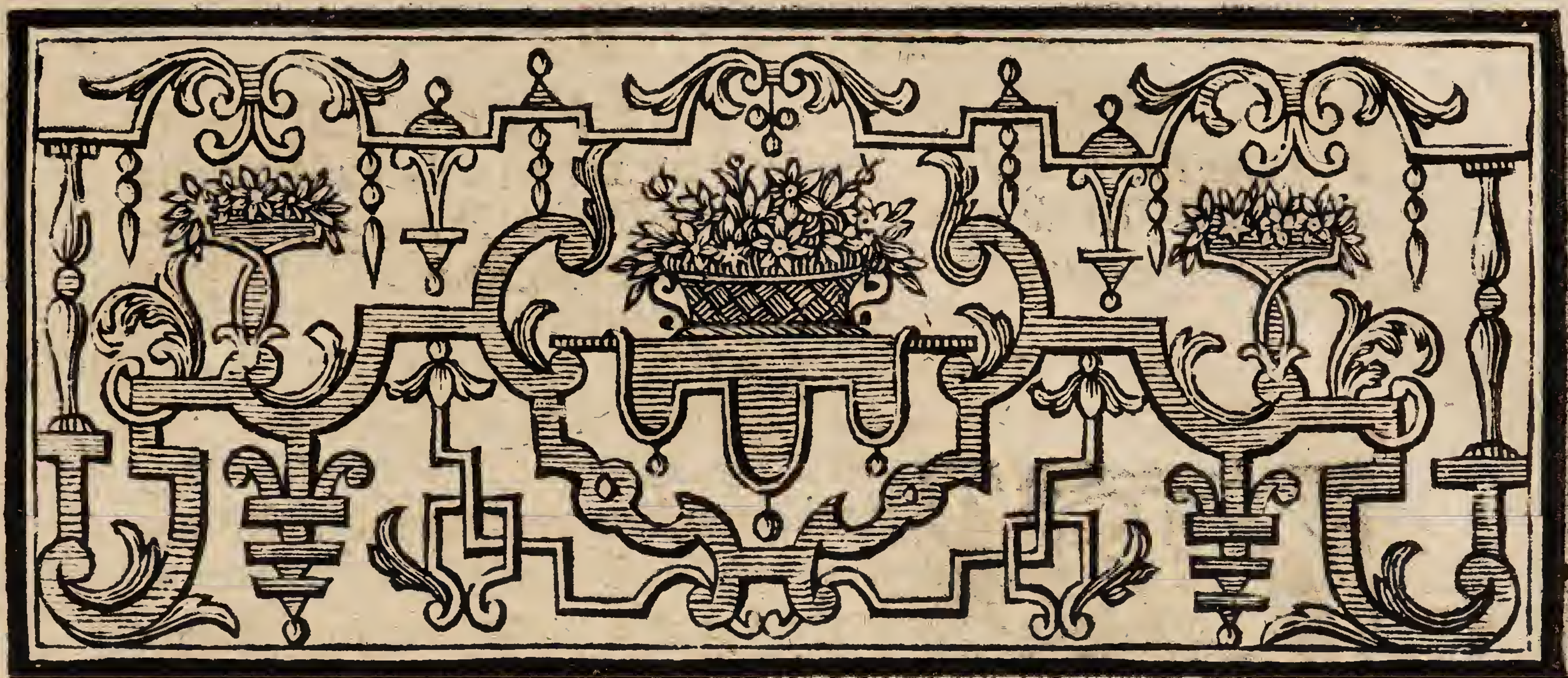
AD
VIRVM CLARISSIMVM
IOSEPHVM DVPONT
PHILOSOPHIAE BACCALAVREVM ET ARTIS MEDICAE
CVLTOREM LONGE DIGNISSIMVM

15

AVCTORE
CAROLO FRID. HVNDERTMARCK
CIZENSI.

LIPSIAE
EX OFFICINA LANGENHEMII
MDCCXXXV.

WELLC
RARY

EXERCITATIO DE PRINCIPIBVS DIIS ARTIS MEDICAE TVTELARIBVS APVD VETERES GRAECOS ATQVE ROMANOS.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

§. I. *Exponitur, Graecos atque Romanos, cum omnibus fere rebus, tum in primis Arti Medicae diuinam tribuisse originem, et recensentur generatim, quos pro Medicinae Diis inventoribus, tutelaribusque habuerunt.* §. II. *Sigillatim demonstratur, Artis salutaris numina fuisse, Hermetem.* §. III. *Isidem.* §. IV. *Cybelem.* §. V. *Serapidem.* §. VI. *Bacchum.* §. VII. *Arabum.* §. VIII. *Mineruam.* §. IX. *Dianam.* §. X. *Chironem Centaurum.* §. XI. *Prometheum.* §. XII. *Telesphorum.* §. XIII. *Docetur, nobis principes artis Medicae tutelares Deos hic esse, quorum fit mentio in iureiurando Hippocratis.* §. XIV. *Meibomii commentarius in iusiurandum Hippocratis circa quaedam notatur, et vberior dicendorum explicatur ratio.* §. XV. *Ex instituto fusius agitur de* APOLLI-

NE. §. XVI. *Disputatur de* AESCVLAPIO. §. XVII. *de* HYGEA. §. XVIII. *de* PANACEA. §. XIX. *Sequuntur pia vota pro salute Viri Clarissimi,* IOSEPHI DVPONT, *ex Academia Lipsiensi in Pragensem reuertentis nuncupata.*

§. I.

Raeci quondam veteres atque Romani id habuerunt singulare, vt, rerum suarum initia numquam non augustiora facturi, artium atque scientiarum primam originem et inuentionem a Diis immortalibus profectam esse, et sibi ipsi, et aliis summo opere persuadere voluerint. Hanc eorum sententiam in primis de arte Medica fuisse, exinde facile patebit, quod nullum fere celebriorum Deorum, quos putarunt, habuerint, quin eundem ad artem salutarem, aliqua saltim ex parte, inueniendam et perpoliendam quid contulisse, et hinc eidem vt Numen Tutelare praefuisse, sint arbitrati. Hinc nobis, iam id argumenti sumentibus, vt quaedam de Diis Artis Medicae Tutelaribus disputemus, tanta eorum offertur copia, tam insignis multitudo, vt profecto dubii haereamus, de quibus eorum praecipue agere praestet, cum de omnibus, hunc in censum referendis, iam pro dignitate exponere per angustiam temporis non liceat. Medicinae inuentionem Diis fuisse attributam, praeter CICERONEM a) aliosque, comprobat etiam auctor ille, qui de *Veteri Medicina* edidit librum, qui plerumque HIPPOCRATI, sed falso, quod videtur τῷ πάνυ CONRINGIO, b) adscribitur, et quidem his verbis: c) καὶ ὠνήθησαν

a) *Tuscul. Quaest. Lib. III. Cap. 1.*

b) Vir consummatae eruditionis censet, scriptorem illius libri, antiquum quidem, sed minime Hippocratem, potius ex Acronis scholae sectatoribus vnum esse, quam sententiam tuetur in §. VII.

σαν ἀξίην τὴν τέχνην Θεῷ προσθεῖναι, ὡς καὶ νομίζεται. Haec vero non modo apud Graecos atque Romanos ita fuisse, sed Aegyptios etiam, Phoenicas, aliasque gentes complures, quam doctissime demonstrauit Vir Cl. DAN. VINK, d) qui hos praecipue recenset, ab Aegyptiis maximam partem inventos, et inde ad Graecos atque Romanos delatos: HERMETEM, ISIDEM, SERAPIDEM, BACCHVM, ARABVM, et apud Romanos in primis et Atticos, APOLLINEM, AESCVLAPIVM, eiusdemque filias HYGEAM et PANACEAM, quibus commode adhuc addi poterunt, PALLAS siue MINERVA, DIANA, CHIRON, PROMETHEVS, atque TELESPHORVS, et si qui erunt reliqui.

§. II.

HERMES, Aegyptiis THOTH, nullus fuit alius, nisi Latinorum MERCVRIVS, pro Medicinae inuentore, e) et eiusdem Numine Tutelari a veteribus habitus, quod prius inter alios comprobat satis luculenter FREINSHEMIVS, f) posterius autem haec testari videtur marmoris inscriptio: g)

DEO. MERC.
M. NONIVS. APR
VS. CARINVS
PRO. SALVTE. SVA
V. S. L. M.

quoniam non alios nisi Tutelares Medicinae Deos pro restituenda valetudine, et conseruanda salute implorare consueverunt, id, quod paullo inferius de marmoribus ISIDI, APOLLINI,

Dissertationis: *De incubatione in fanis Deorum Medicinae caussa olim facta. Helmstadii 1659.*

c) Περὶ ἀρχῆς Ἰατρικῆς. *in Opp. Hippoc. Tom. I. pag. 27. Ed. Lind.*

d) *In Sect. I. Cap. I. de Diis artis medicae inuentoribus*, libri sui elegantissimi, qui inscribitur: *Amoenitates Philologico-Medicae*, *in quibus Medicina a seruitute liberatur. Traiect. ad Rhen. 1730.*

e) Conf. SCHVLZIVS *in Hist. Med. Period. I. Sect. I. Cap. 1. §. 17. seqq.* LE CLERC *dans l'Histoire de la Medicine Liv. I. Chap. 5.* et DAN. VINK *in libr. iam laudat. Sect. I. cap. 1.*

f) *ad Curt. Lib. III. cap. 6. §. 17.*

g) GRVTERVS *MLXVII n. 13.* Conf. REINESII *Syntagm. Inscript. Cl. I. Inscript. LXXV.*

LINI, AESCVLAPIO, HYGEAE, aliisque eiusmodi sacris, nobis fusius explicabitur.

§. III.

Ad ISIDEM quod attinet, quae Aegypti antiquissima fuit Regina, ab incolis pro Dea culta, ipsa se apud DIODORVM SICVLVM, h) ab HERMETE siue MERCVRIO artem Medicam didicisse profitetur his verbis: Ἐγὼ ΙΣΙΣ εἰμὶ ἡ Βασίλισσα πάσης χώρας, ἡ παιδευθεῖσα ὑπὸ ΕΡΜΟΥ Eandem artis Medicae inuentricem, Praesidemque fuisse, egregie confirmat TIBVLLVS: i)

Nunc DEA, nunc succurre mihi, nam posse MEDERI
Picta docet templis multa tabella tuis.

Licet enim DEMPSTERVS k) cum aliis haec verba de naufragorum tabulis in eius fano suspensis explicanda putet, quod nauigii fuerit Praeses; contra tamen eundem variis ex locis euincit Cl. VINK l) ad *medicum officium* simul allusisse poetam. Eiusmodi tabulae exemplum refert REINESIVS: m)

ISIDI. ET. SERAP
SACRVM
EX. VOTO
PRO. FILIOLI. SALVTE
SVSCEPTO
SAVRANA. FECIT

Dicta hinc fuit *Salutaris*, vt est in inscriptione apud FABRETTVM: n)

I. S. I. P. D. M.
ISIDI. SALVTARI
PRO. SAL. Q. VERGILII
MODESTI. CASSIA. MAT.
V. S. D. o)

§. IV.

h) *Lib. I. p. 23. edit. Laurent. Rhodoman. quae Hannouiae prodiit apud Wechel. MDCXV.*
i) *Lib. I. Eleg. III. v. 27.*
k) *In Paralip.* ad ROSIN. *Lib. II. Ant. Rom. cap. 2.*
l) *in lib. cit. cap. I. §. 6.*
m) *in Syntagm. Inscript. Class. I. n. CXXXII.*
n) *Inscript. Rom. cap. IV.*
o) Conf. RICHARDVM MEAD *in Dissertatione de nummis qui-*

§. IV.

Quid ad Medicam artem inueniendam contulerit MAGNA MATER DEORVM, alias CYBELE dicta, hic sigillatim enarrare dubitauimus, quod nondum satis liqueat, ISISne cum CYBELE vna eademque Dea, diuersa tantum nomine fuerit, nec ne. Id saltim verisimile admodum est, quoniam vnum vtriusque numen, quod narrat MEAD p) sociatis in eodem simulacro symbolis, colebatur Romae in Circo Maximo, insigne capite turrito, leonem in sublimi agitans, et haec, quod satis constat, MAGNAE MATRI signa fuerunt propria, et sistrum manu attollens, ISIDIS alias quod semper et vbique nota characteristica esse consueuit. Quam sententiam egregie confirmare videtur MACROBIVS. q) *Quis ambigat*, inquit, MATREM DEVM *terram haberi?* et paullo inferius: *Nec in occulto est, neque alium esse* OSIRIM, *quam solem, nec* ISIN *aliud esse, quam terram, vt diximus, naturamue rerum.*

§. V.

SERAPIS siue APIS, vel OSIRIS, Rex antiquissimus Aegypti r) ab incolis pro Deo Maximo cultus, ISIDIS maritus, HERMETIS, vt CLERICO videtur s,) fuit aequalis, apud veteres ob inuentionem Medicinae satis inclutus, id quod plurimi scriptorum loci, nummi, et marmorum inscriptiones eidem dicatae, satis superque comprobant. Ita CICERO: t) *Qui igitur conuenit, aegros a coniectore somniorum potius, quam a Medico petere Medicinam? An* AESCVLAPIVS, *an* SERAPIS, *potest nobis praescribere per somnium curationem valetudinis?*

Quod

busdam a Smyrnaeis in Medicorum honorem percussis. 1725. et BROVKHVSIVM ad cit. loc. TIBVLLI.

p) *ibid. p. 56.*

q) *Saturn. Lib. I. cap. 21.*

r) *id. lib. cit. cap. 20.*

s) *Dans l'Histoire de la Medicine Part. I. Liv. I. Chap. 6.*

t) *Lib. II. de diuin. cap. 59.*

Quod etiam elucet e monumentis et marmoribus variis, quorum exemplum supra in ISIDE retulimus. v)

§. VI.

BACCHVS, Latinis qui plerumque LIBER PATER, et Graecis in primis ΛΥΑΙΟΣ atque ΔΙΟΝΥΣΟΣ vsurpatur, quem alii pro Osiride Aegyptiorum, x) alii pro Apolline siue sole vel pro Marte habent, y) vini inuentor, de quo satis constat, Medicus etiam celebratus fuit, id, quod pluribus classicorum scriptorum locis in vnum collatis, egregie confirmauit saepius laudatus VINK, z) et haec quoque testatur inscriptio: a)

PRO. SALVTE
P. ANNI. AMYCI. RVFI. ARAM.
LIBERO. PATRI
ASIAMENES
DONVM. DEDIT
C. P. A. A. R. F.

§. VII.

ARABVS, de quo hic loci, vt Deo Medicae artis inuentore et praeside, etiam dicimus, obscurum satis, ita si loqui fas erit, inter Gentilium Deos numen, Apollinis et Babylonis filius fuit, de quo PLINIVS ita: b) *Medicinam Aegyptii apud ipsos volunt repertam; alii per* ARABVM, *Babylonis et Apollinis filium* etc. Et praeter illum nullus alius, quantum ego quidem noui, et quod etiam notauit CLERICVS, c) ARABI mentionem fecit, de quo CELLARII singularem invenies sententiam, quam sis conferre poteris. d)

§. VIII.

v) Conf. PLVTARCHVS in libro de *Iside et Osiride*. et DEMPSTERVS *in Paralip.* ad ROSIN. *Antiq. Rom. Lib. II. cap. 21. et 22.*
x) DIODORVS SICVLVS *Lib. I.* et PLVTARCH. *loc. cit.*
y) MACROBIVS *Saturn. Lib. I. cap. 19.*
z) *in cit. libr. cap. I.*
a) REINES. *Inscript. Cl. I. n. CCLXXII.*
b) *Hist. Nat. Lib. VII. cap. 56.*
c) *Dans son Histoire de la Medicine Part. I. Liv. I. Chap. 2.*
d) *Origin. et Antiq. Med. Cap. II.* de AESCVLAPIO et CHIRONE *§. 10.*

§. VIII.

De PALLADE siue MINERVA, Medicae artis Praeside, tam innumera apud veteres occurrunt testimonia, vt fere superfluum esse videatur, eadem huc conferre, nisi haec tantum repetere iuuet, vbi ab auctoribus cognomine HYGEAE et PAEONIAE MINERVAE insignitur, quod vtrumque inuenitur apud PAVSANIAM. e) Immo κατ᾽ ἐξοχὴν MINERVA MEDICA vocatur in marmore: f)

MINERVAE. MEDICAE
CABARDIAE
VALERIA. SAMMONIA
VERCELLESIS. V. S. L. M.

§. IX.

DIANA etiam, vt Dea Medicinae, satis cognita est atque celebrata, et inde ΟΥΛΙΟΣ dicitur cum fratre Apolline, quod *salutiferam* significat, de cuius templis, et cultu diuino ob artem salutarem, cui praeesse credita fuit, fusius est apud iam saepius laudatum SCHVLZIVM. g)

§. X.

CHIRON CENTAVRVS, Saturni et Philyrae filius, h) clarior paullo fuit, eo saltim nomine, quod Aesculapium sibi traditum educauerit, et eundem artem docuerit Medicam, vt est apud APOLLODORVM. i) Illi a Magnetibus, quod refert PLVTARCHVS, k) primitiae oblatae fuerunt, quod primus Medicinam fecisse existimatus sit. Quod et comprobat SVIDAS: ΧΕΙΡΩΝ ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ, ὃς πρῶτος εὗρεν ἰατρικὴν διὰ βοτανῶν.

e) *in Atticis.*
f) *Apud* GRVTERVM *MLXIX. n. 3.*
g) *in Hist. Med. Period. I. Sect. II. cap. I.*
h) APOLLODORVS *Lib. I. cap. 2. §. 4.*
i) *Lib. III. cap. 10.*
k) *Lib. III. Symp. Quaest. I.*

§. XI.

Huic subiungimus iure meritoque PROMETHEVM illum, cum ob aliarum artium, tum Medicae inprimis inuentionem inclutum, de quo ipse gloriatur apud AESCHYLVM. l) Et licet iste minus recte in numerum Deorum Medicorum multis referri videatur; id tamen recte et ordine fieri, quam plurimis additis caussis et rationibus, SCHVLZIVS m) egregie demonstrauit.

§. XII.

TELESPHORVS, qui et ACESIVS et EVEMERION dicitur, non quidem proprie horum in numero esset recensendus, quia ille non ob artis inuentionem celebris est, sed hac potius de re, quod pro Deo cultus fuerit a morbis conualescentium, pluribus quod narrat BERNARDVS DE MONTFAVCON, n) qui eundem in veteri monumento inter AESCVLAPIVM et HYGEAM medium collocatum exhibet.

§. XIII.

Nulli dubitamus, esse adhuc complura veterum numina, quae iure quodam his adscribi potuissent, sed cum iam, praeter omnem spem atque opinionem, ab argumento longius iusto nobis declinatum sit, magis rursus eo reflectendam esse orationem censemus. His itaque omnibus relictis, propius accedimus ad tractationis partem specialiorem, vbi de PRINCIPIBVS tantum DIIS ARTIS MEDICAE TVTELARIBVS agere certum est. Vt ne vero aliquis de eo in nos inuehi possit, nos haec numina potissimum pro principibus cognouisse; sciatur oportebit, nos eos interim praecipuos sumsisse Deos, quorum nominum religione HIPPOCRATES o) Medicorum maximus, veteres Medicos ad fidem adstringi voluit, ita dato sacramento: Ὄμνυμι ΑΠΟΛΛΩΝΑ ΙΗΤΡΟΝ, καὶ ΑΣΚΛΗΠΙΟΝ, καὶ ΥΓΕΙΑΝ, καὶ ΠΑΝΑΚΕΙΑΝ, καὶ Θεοὺς πάντας, καὶ πάσας ἵστορας ποιεύμενος. et reliqua.

§. XIV.

l) *in Tragoedia*, cui nomen PROMETHEVS *v. 454. seqq.*
m) *in Hist. Med. Period. I. Sect. II. cap. 1. §. 39.*
n) *Dans son Antiquité expliquée Part. I. Tom. I.*
o) *in Iureiurando p. 42. ed. Lind. Lugduni Batauorum 1665.*

§. XIV.

Propius itaque iam accingimur ipſi tractationi, prius vero, quam id negotii facere adgrediamur, Beneuolus Lector monendus erit, nos non opus antea actum et iam occupatum, quod quibusdam fortaſſis primo intuitu ita videbitur, agere. Minime latet, his de Diis iam aliquam partem ex inſtituto diſputaſſe Cl. MEIBOMIVM in elegantiſſima *Commentatione in Iusiurandum Hippocratis*, quae nobis etiam eſt ad manus; id tamen facile patebit, eum rem ita inſtituiſſe, vt quam plurima immiſceret, quod eius pace dixerim, quae huc minus ſpectant, aliis e contrario huc pertinentibus omiſſis, immo vt pluribus leuioris momenti rebus iuſto diutius inhaereret: licet id non poſſimus non confiteri, eius opus, quod reliquum, ſatis eſſe laborioſum. Vt iam taceam, nullam rem vmquam tam perfecte, tam abſolute dici, quin aliquid addere, et in ordine, vel alia quauis in re quiddam emendare poſſimus, quamuis id mihi hac in re non arroganter ſumam atque attribuam, aliis potius iudicandum relinquens, quid mihi iam actum eſſe arbitrentur. Et haec tandem potiſſimum dicendorum inſtituetur ratio, vt non, quae vndique corradi poſſent, in vnum cumulum colligamus, ſed praeſtantoribus tantum demonſtratis, quae rei ſufficiunt explicandae, fontes primos accuratius ſuppeditemus, vnde reliquorum vberior cognitio commodius poterit peti atque deſumi.

§. XV.

Primus itaque omnium, qui recenſendus obuenit, erit APOLLO, reliquorum, AESCVLAPII nempe pater, HYGEAE et PANACEAE auus, quem veteres putauerunt ſuperſtitioſi. Fuerunt vero quondam eius nominis plures, niſi fabularum ſtudioſa antiquitas, vnum et eundem, origine et officiis tantum eius varie narratis, pro variis fortaſſe habuit. Quatuor Apollinum ipſe CICERO p) fecit mentionem, ex quibus, ſi qui fuerunt varii, tertius, Ioue et Latona natus, noſter eſſe videtur. Facit nobiſcum BERNARDVS DE MONTFAV-

p) *de Natura Deorum Lib. III. c. 23.*

CON q) qui sex Apollines diuersos ex CLEMENTE ALEXANDRINO refert: *D'autres auteurs, donnent à* APOLLON *des origines fort differentes; mais celui, que les poetes et tous les monumens celebrent, est le fils de Jupiter et de Latone.* Iouis itaque et Latonae filius, cum sorore Diana in insula Delo natus est. r) Num iste vnus idemque fuerit, qui *Iauus* s) vel *Mercurius,* t) vt nonnulli existimant, iam non est res nostri iudicii, ideoque id aliis efficiendum relinquimus, de eo saltim transactum est, *Apollinem* et *Phoebum* siue *Solem*, esse eundem. Quatuor in primis rerum creditus fuit inuentor et praeses, artis cithara et lyra canendi, iaculis feriendi peritiae, vaticinii, et tandem ARTIS SALVTARIS, in quod vltimum iam diligentius paullo anquiremus. Vel ex nominis derivatione Grammatici absurde satis hoc vario modo extorquere contendunt, quando eum nomen habere dicunt ἀπὸ τοῦ ἀπελαύνειν, v) quod *mala depelleret et morbos,* non ratione habita, veri esse longe similius, eius nomen iustius deduci posse, si, a quo verbo deriuetur, quid vrgeat necessitas, ab ἀπόλλυμι, quod *perdere* significat, quae etiam est non nullorum sententia, Sed de hoc, quod libet et quod satis, Critici transigant, praecipue, quo tandem modo Apollini id nomen inde deductum conuenire putent, vt auguri, vt Musices inventori. Veteres eidem adsignasse artis Medicae inuentionem, et eum hac de re summa coluisse religione, ex innumeris monimentis et locis colligere erit. x) Duarum vero partium

q) *Dans l'antiquité expliquée Tom. I. Part. I. Liv. III. chap. 3.*

r) OVIDIVS *Metamorph. Lib. VI. v. 189. seqq.*

s) MACROBIVS *Lib. I. Saturn. cap. 9.*

t) *Idem l. c. cap. 19.*

v) Variae huius nominis origines longius petitae, et satis ridiculae inueniuntur apud eundem MACROBIVM *l. c. cap. 17.* Sententiam adhuc EVSEBII saltim de eius nominis ratione addere liceat, qui Apollinem dici existimat, ὡς ἀπαλλάττων καὶ ἀπολύων τῶν περὶ σῶμα νοσηματικῶν παθῶν. *Lib. III. Praeparat. Euangel. cap. 1.*

x) BARO HERBERT DE CHERBVRY in libro: *De Religione Gentilium, errorumque apud eos caussis p. 171. seq.*

tium in primis Medicinae inuentor creditus fuit, *Medicinae ocularia*e, y) et *Botanices* siue *artis herbariae*. z) De eo ipse gloriatur apud OVIDIVM:

Inuentum MEDICINA meum est, opiferque per orbem
Dicor, et HERBARVM est subiecta potentia mihi.

Rem satis declarant innumera, quibus insignitus fuit, cognomina. Ita pluribus in locis ΙΑΤΡΟΣ dictus fuit, vt est inter alios apud lepidissimum fabularum scriptorem, ARISTOPHANEM, a) vbi Carion seruus de eo ita conqueritur:

τῷ δὲ Λοξίᾳ
Ὃς θεσπιῳδεῖ τρίποδος ἐκ χρυσηλάτου
Μέμψιν δικαίαν μέμφομαι ταύτην, ὅτι
ΙΑΤΡΟΣ ὢν καὶ μάντις, ὥς φασιν, σοφὸς
Μελαγχολῶντ' ἀπέπεμψε, μου τὸν δεσπότην.

Deinceps inter alia, quorum millia circiter enumerat LILIVS GYRALDVS, b) nomina, haec etiam habuit, vt diceretur praecipue Atheniensibus ΑΛΕΞΙΚΑΚΟΣ, c) Eleis ΑΚΕΣΙΟΣ, ΟΥΛΙΟΣ Milesiis et Deliis, PAEAN Romanis, et quae sunt eiusmodi infinita alia, de quibus omnibus apud illum redditis rationibus inuenitur. ΙΗΙΟΣ et ΣΩΤΗΡ SOPHOCLI d) nominatur, ΑΚΕΣΤΩΡ dicitur EVRIPIDI. e) Commode hic loci addi poterit locus MACROBII: f) *Sed et Lidii colunt* APOLLINEM ΛΟΙΜΙΟΝ; *hoc cognomine finita pestilentia nuncupa-*

y) HYGINVS *Fabul. Lib. I.* de quo loco CLERICVS: *Dans l'Histoire de la Medicine Part. 1. Liv. 1. chap. 7. Hyginus y entend bien plus de finesse, lorsqu'il dit, qu'Apollon a eté le premier Medicin oculiste; faisant allusion à la clarté du soleil, et à ce que les poetes appellent oeuil du monde.*

z) OVIDIVS *Metam. I. v. 521.*

a) *in Pluto Act. I. Sc. I. v. 8. seqq.* vbi vid. Scholia *in locum eundem.*

b) *in Hist. Deor. Gent. Lib. VII.*

c) VAILLANT *in Num. aer. Impp. Rom. Part. II. in num. M. Iul. Philippi Sen.*

d) *in Oedipo Tyranno.*

e) *in Andromacha v. 900.*

f) *Lib. I. Saturn. c. 17.* Conf. in primis IOAN. HENR. MEIBOMII elegantissima commentatio *in Iusiurandum Hippocratis c. IV.*

cupatum. Eadem opinio, pergit, SOSPITALIS *et* MEDICI DEI, *in nostris quoque sacris fouetur. Namque virgines Vestales ita indigitant:* APOLLO MEDICE, APOLLO PAEAN. Hic a permultis melioris notae scriptoribus disertis verbis artis Medicae inuentor celebratur, vti est apud PINDARVM: g)

Ὁ καὶ βαρειᾶν νόσων
Ἀκέσματ᾽ ἄνδρεσσι καὶ
Γυναιξὶ νέμει.

Item artem salutarem ab Apolline inuentam et cum posteris communicatam, ita demonstrat EVRIPIDES: h)

ὅσα ΦΟΙΒΟΣ
Ἀσκλεπιάδαισιν παρέδωκε
Φάρμακα πολυπόνοις
Ἀντιτεμὼν βροτοῖσι.

Inde etiam *ars Medica* OVIDIO absolute dicitur *ars Apollinea,* i) et alio in loco *Phoebea.* k) Hoc etiam Apollini attributum inuenimus in recensione egregia quatuor eiusdem munerum apud HORATIVM: l)

Augur et fulgente decorus arcu
PHOEBVS, acceptusque nouem Camenis,
Qui SALVTARI leuat ARTE fessos
Corporis artus.

Huc conferri poterit, veteres credidisse, Apollinis in potestate esse positum, vt pro lubitu iratus regiones et vrbes morbis puniret, quod notat SERVIVS, m) his verbis: *Notandum sane,* APOLLINE *offenso, pestilentiam creari semper, quod etiam Homerus ostendit, cum eum armatum inducit sagittis.* Comprobant id porro inscriptiones, Apollini ob recuperandam salutem sacrae, eiusdem imagines, quibus varii veterum nummi signati fuerunt, et, tandem simulacra passim occurren-

g) *Pyth. Od. V. v. 85.*
h) *in Alcest. v. 969.*
i) *Lib. III. Trist. El. III. v. 8.*
k) *Lib. III. Fast. v. 827.*
l) *in Carmine Saeculari v. 60.*
m) ad VIRGILII *Aen. Lib. III. v. 138.*

currentia. Eiusmodi inscriptionem, quae Legiuni exstat, oppido Insubrum, refert MEIBOMIVS, n) vbi tamen, cum ille locum, vnde desumta est, citare dubitauerit, sit fides penes auctorem:

SACRVM
NVMINI
APOLLINIS
L. NAEVIVS
SECVNDINVS
PRO. SALVTE. SVORVM
T. V. M. V.
V. S. L. M.

Sed haec fortassis maiori fide digna est, quam debemus REINESIO: o)

APOLLINI. INVICTO
EX. VOTO
PRO. SAL.
D. N. TI. CLAVDI. AVG.
FLORENTISSIMI. PRINCIP.
C. IVLIVS. SCYLEROS. V. C.
AVG. N. PROC.
V. CVR

Ad nummos vero quod attinet eiusdem imagine consignatos, exempla plura occurrunt apud RICHARDVM MEAD, p) vbi sistitur dextra herbam, sinistra citharam gerens, habens nomina ibidem CONSERVATORIS, q) et in alio SALVTARIS, r) si quid MEAD in recensendis nummis suis omni ex parte fidem habere decet, de quo dubitatur. Hic vero in nummis, vt Apollo Medicus, non laurea, sed strophio reuinctus conspicitur, quod idem demonstrat MEAD, qui et caussam addit, quam ex PLVTARCHO sibi inuenisse videtur. s) Palmam quoque Apollini sacram fuisse, testatur CHER-

BVRY

n) *in libr. cit. cap. IV.*
o) *Cl. I. Inscript. CCXLIX.*
p) *in nummis a Smyrnaeis in honorem Medicorum percussis p. 48.*
q) *Idem lib. cit. Tab. III. n. 17.*
r) *Idem Tab. III. n. 12.*
s) *Idem p. 47. ex* PLVTARCHI *sympos. Lib. IX. quaest. 14.*

BVRY, t) et quidem ex IVLIANO Imperatore, licet ille caussam non addiderit, vtrum ob artem Medicam, an alia de re illi haec arbor sacra fuerit habita. Plurima eius inueniuntur simulacra, vbi pingitur et fingitur vt iuuenis imberbis qualemcunque ob caussam, licet singulare et contrarium aliquid afferat ex LVCIANI *dialogis* MEIBOMIVS, v) vbi ei serpens, semper artis Medicae signum, quod in omnibus fere, de quibus iam ordine dicturi sumus, Diis adiunctum esse animaduertemus, appositus conspicitur. Quod ita testatur MONTFAVCON: x) *Ont le voit quelques fois avec un serpent, comme auteur de la Medicine, dont le serpent est la marque.* Retulit idem paullo inferius eodem in loco aliud quoddam marmor, quod Romae inuenitur, y) eius imaginem ita insculptam habens: *Le bel Apollon de Belvedere à demi nû, porte un manteau sur l'epaule, il s'appuie de la main gauche sur un tronc d'arbre ou est un serpent, symbole de la Medicine.* Cum vero *Serpens* pro generali atque communi *Medicinae signo* habeatur, iam de eo quid nonnulli censeant, qualemque eius rei rationem esse putent, paucis enarrare liceat. LILIVS GYRALDVS, z) hanc esse caussam existimat, quod serpens pluribus morbis obsit atque officiat, et multis remediis secundum PLINIVM sit vtilis, vel quod, sicut serpens, vt nonnulli putant, pellem mutando sese renouet; homo quoque per Medicinam ceu renouetur, nouumque corpus remediis operantibus nanciscatur. Serpentem autem plurium Deorum signum fuisse, propter animalis huius felicitatem, vigilantiam, salutem, potentiam, exponit eruditissimus CELLARIVS, a) licet ego non satis assequi valeam, quaenam sit singularis

t) In libro *de religione Gentilium errorumque apud eos caussis p. 173.*

v) *in loc. cit. cap. IV. §. 20. 21.*

x) *Dans l'Antiquité expliquée Part. I. Tom. I. Liv. III. Chap. 3.*

y) DAN. VINK *in libr. cit. Cap. I. §. 12. Exstat hodie Apollinis Medici simulacrum marmoreum Romae in hortis Pontificis secretis, loco, quem Belvedere vocant, excellens artificis Graeci opus, teste MEIBOMIO.*

z) *in Histor. Deor. Gent. Lib. VII.* a) *in Orig. et Antiq. Med. c. II. §. 6.*

ſingularis ſerpentis felicitas, et quae reliquae eius narrantur virtutes, vt hinc Diis pro ſigno et nota apponeretur. Occurrunt etiam *templa* permulta Ἀπολλώνια vulgo dicta, in quibus Apollo Medicus cultus fuit. In Graecia duo fuerunt celebratiſſima, vnum Delphicum, in quo Hippocrates aeneum hominis ſceleton Apollini dedicaſſe dicitur, b) alterum in inſula Co, vbi ad eius aram morbi et media, quibus ſanitas inſtauretur, examinata fuerunt, morbi genere, ſymptomatisque deſcriptis, c) in quo ius etiam aſyli fuit, pluribus narrante TACITO. d) Nec minus celebres fuerunt aedes Apollini ſacrae apud Romanos, ob impetrandam valetudinem publicam votae, et dedicatae, teſtante LIVIO: e) *Peſtilentia eo anno aliarum rerum otium praebuit, aedes Apollini pro valetudine populi vota eſt.* Qui et alio in loco fecit mentionem aedis Apollinis Medici ad Tiberim. f) *Ad ludos Apollinares* quod tandem attinet, vnde nomen acceperint, paucis hic annotare iuuat, eos nimirum non valetudinis cauſſa inſtitutos fuiſſe, iuſſu carminis alterius Marciani, quod origine et cauſſis demonſtratis exponit LIVIVS his verbis: g) *Haec eſt origo LVDORVM APOLLINARIVM: victoriae, non valetudinis ergo, vt plerique rentur, votorum.* Athenienſes Gymnaſium ſuum Apollini Medico dedicaſſe, auctor eſt PLVTARCHVS, h) eius rei qui hanc rationem eſſe putat: Οὐδὲ Ἀθηναίοις εἰκός ἐςιν ΑΠΟΛΛΩΝΙ καθιερῶσαι τὸ γυμνάσιον ἀλόγως καὶ αὐτομάτως. Ἀλλὰ παρ' οὗ τὴν ὑγίειαν ἔχομεν Θεȣ̃, τȣ̃τον εὐεξίαν τε διδόναι καὶ ῥώμην ἐπὶ τȣ̀ς ἀγῶντας ᾤοντο. De numero ſeptenario eidem variis de cauſſis, et praecipue ob Medicinam, ſacro, multa diſputant MEIBOMIVS, i) et MEVRSIVS. k)

C Et

b) PAVSANIAS *in Phocicis,*

c) MEIBOMIVS *in comment. ad iusiur. Hip. Cap. IV. ex* DIONIS *Cap. I. refert.*

d) *Annal. Lib. III.*

e) *Lib. IV. cap. 25.*

f) *Lib. XL. cap. 51.*

g) *Lib. XXV. Cap. 12.*

h) *Sympoſ. Lib. VI. Quaeſt. IV.*

i) *in Comment. ad iusiur. Hip. Cap. IV. §. 15.*

k) *in libro de Denario Pythagorae.* Conf. POLLVC. *Onomaſticon Lib. IV. Cap. 25. Segm. 178. edit. Hemſterhuiſii.*

Et haec de APOLLINE, *artis Medicae inuentore*, eiusdemque Numine Tutelari sufficiant.

§. XVI.

Ordine iam progredimur a parente Apolline, ad filium AESCVLAPIVM, Graecis ΑΣΚΛΗΠΙΟΝ, qui etiam Latinis imitatione Graecorum ASCLEPIVS dictus est, item artis Medicae inuentorem et praesidem. Vel nomen ipsum id propria sua vi designare, multis et praecipue SVIDAE l) visum est, sed, qui id censent, videant, qua ratione id nominis aliis etiam conuenire posse credant, non arte medendi inclutis, m) vel etiam ipsi, aliaquoque munera gerenti. Non enim solum artis Medicae praeses fuit, sed augurii etiam et diuinationum, id, quod egregie testatur GR. LIL. GYRALDVS. n) Nunc diligentius nobis dispiciendum erit, de quo iam Aesculapio verba sumus facturi. Tres enim huius nominis apud veteres fuisse, pluribus commemorat CICERO, o) nisi fortassis etiam in Aesculapium eadem conueniunt, quae supra de Apolline asseruimus, vnum nempe eius nominis procul dubio fuisse, quem deinceps varie ortu et munere explicato pro diuersis habuerint. Hoc adfirmantes, eo praecipue nitimur fundamento, quoniam in singula recensione singuli Aesculapii apud CICERONEM, eiusmodi aliquid commune descriptum sentimus, quod ad Aesculapium, artis Medicae inuentorem, commode applicari possit. Sed quisquis tandem ex iis, varii si fuerint, erit, fabulosa saltem et satis incerta omnia de eiusdem origine produntur. Alii, quos inter princeps TARQVITIVS, p) existimant, illum incertis parentibus natum, expositum, et a venatoribus inuentum, lacte nutritum canino, Chironi traditum fuisse, a quo postea artis Medicae cognitionem perceperit, eundemque proprie Messena, Peloponnesi vrbe, esse oriun-

l) Ασκληπιάδης *edit. Küsteri T. 1. p. 351.*

m) *De origine nominis legi merentur, quae contra* BARTHIVM *disputat* REINESIVS *Var. Lect. Lib. III. cap. 17.*

n) *in Historia de Diis gentium Lib. VII.*

o) *Lib. III. de Nat. Deor. cap. 22.*

p) *Disserens de viris illustribus, vt est apud* LACTANTIVM.

oriundum; Alii vero, et hi superstitiosiores, eum credunt Apollini vaga libidine esse susceptum, q) Diis enim veteres, nec libidinem, nec incestum, turpitudini esse sibi persuaserunt, ex filia Phlegyae cuiusdam, partis Boeotiae regis, Coronide dicta, siue, vt alii putant, Arsinöe quadam, licet, si SCHOLIASTAE PINDARI r) fidem habere decet, haec vna eademque fuerit. Isti saltim prius asserentes, non ita longe a vero aberrasse videntur; satis enim superque constat, veteres plerumque iis diuinam assignasse originem, quorum ortus incertus, humilis, atque obscurus fuit, et quorum tamen insignia rem in publicam exstiterunt merita, vt vel ipsi primi vrbis conditores, Romulus et Remus, poterunt esse exemplo. Ad locum vero quod attinet, vbi in lucem editus fuit, cum ab aliis, tum a BAYLE s) in primis ita designatur: *On dit, que sa fille Coronis, qui l'accompagnoit (Phlegyas) accoucha en ce tems la d'ESCVLAPE proche d'Epidaure.* De Aesculapii ortu et natali loco ita est apud poëtarum facile principem HOMERVM: t)

Ἰητῆρα νόσων ΑΣΚΛΗΠΙΟΝ ἄρχομ' ἀείδειν
Υἱὸν Ἀπόλλωνος, τὸν ἐγείνατο δῖα Κορωνὶς
Δωτίῳ ἐν πεδίῳ, κούρη Φλεγύου βασιλῆος.

Alii contendunt, eum non a matre viuente esse exclusum, sed potius ex vtero matris mortuae, et iam in rogo collocatae, vt combureretur, esse in summo tempore eductum, ipso patre Apolline, munus obstetricium obeunte, ita quod OVIDIVS v) fusius demonstrat:

Non tulit, in cineres labi sua Phoebus, eosdem
Semina. Sed natum flammis, vteroque parentis
Eripuit; geminique tulit Chironis in antrum.

Curiosam satis de origine Aesculapii sententiam, inter alias sic recenset BERNARDVS DE MONTFAVCON: x) *D'autres parlent*

C 2

q) PAVSANIAS *in Corinth.*
r) *Pythior. Od. III.*
s) *Diction. Critiq. et Historiq. Tom. III. sous le nom de* PHLEGYAS.
t) *in Hymno in* AESCVLAPIVM.
v) *Lib. II. Metam. v. 628.*
x) *Dans son Antiquité expliquée Tom. I.*

parlent encore bien differemment de l'origine, et de la naissance d'Esculape. Comme sa mere s'appelloit Coronis, qui est le nom propre d'une Nymphe, et en meme tems celui de la corneille, quelques uns ont crû, qu'Esculape etoit né d'un oeuf de corneille, et qu'il en etoit sorti sous la figure de serpent. y) Hinc omnino profectum esse videtur, vt in nummis veterum, aliisque in locis, serpens simplex positus, semper absolute Aesculapium significet. Nummorum ita signatorum, duplex exemplum egregium occurrit apud RICHARDVM MEAD. z) Fuit hic Aesculapius, vel a patre Apolline, a) vel a Chirone Centauro, b) eruditus, tam peritus artis Medicae, vt vel vita defunctos a morte, si Diis placet, excitare potuerit, c) quo sibi Iouis iram concilians, quod omnem naturae ordinem inverteret, fulmine percussus, ad inferos fuit detrusus, quam totam fabulam VIRGILIVS ita refert: d)

Namque ferunt fama, Hippolytum, postquam arte novercae
Occiderit, patriasque explerit sanguine poenas,
Turbatis distractus equis, ad sidera rursus
Aetheria, et superas coeli venisse sub auras,
Paeoniis reuocatum herbis, et amore Dianae
Tum pater omnipotens, aliquem indignatus ab vmbris
Mortalem infernis ad lumina surgere vitae,
Ipse repertorem Medicinae talis et artis,
Fulmine Phoebigenam stygias detrusit ad vndas.

Sed

y) *Hac de fabula passim occurrit in* LVCIANI *Dialogis.*
z) *p. 40. n. 8. 10. et Tab. III. n. 8. 10.*
a) ὁ πάνυ SPANHEMIVS *de Praest. et vsu Numism. Tom. I. p. 215.*
b) HOMER. *Il.* Δ v. 219. et PINDAR. *Pyth. od. III. v. 96.*
c) DAN. VINK *in libr. cit. cap. 1. §. 13. Monendum est, veteres tantum per hyperbolen sic locutos fuisse, vt* AESCVLAPII, *ceterorumque magnorum Medicorum excellentem in artis operibus industriam extollerent, qui morbo victis, deploratis, et iamiam morituris, in summa desperatione positis, et tantum non conclamatis, salubribus remediis succurrerent, et veluti exitum iam agitanti animae obstarent, adeoque de letaliter adflictis cum* DIOD. SIC. *Lib. IV. cap. 73. intelligendum est.*
d) *Aeneid. Lib. VII. v. 765. seqq.*

Sed a morte reuocatus, a patre Apolline, e) vt ferunt fabulae, in numerum Deorum relatus est, vel potius gratia Iouis, Apollini blandientis, astris fuit insertus, OPHIVCHVS appellatus, vt ex ERATOSTHENE quodam SALOMON CELLARIVS demonstrat. f) PAVSANIAS quidem in *Corinthiacis* contendit summo opere, Aesculapio semper fuisse diuinitatem, sed eundem satis confutarunt LILIVS GYRALDVS, g) et Cl. SCHVLZIVS. h) Aesculapium potius, quod veri simillimum est, ob insignia artem in Medicam merita, Deorum in numerum relatum fuisse, existimat excellentissimus ille C. CELSVS, i) Deus Medicorum CASAVBONO dictus. LACTANTIVS k) compendiaria quadam ratione de eiusdem ortu, exitu et meritis his verbis haud ita honorifice exponit: *Aesculapius et ipse non sine flagitio Apollinis natus, quid fecit aliud diuinis honoribus dignum, nisi quod sanauit Hippolytum? mortem sane habuit clariorem, quod a Deo meruit fulminari.* Illum Medicinam Gymnasticam primum inuenisse, et Clinicen, quam vocant, de eo quidem nobis nondum ita effectum ex scriptorum locis esse videtur, vt id cum Cl. VINK l) liquido affirmare conaremur, licet non desint exempla, quibus eundem vtramque exercuisse partim probetur. m) Ad cultum eius diuinum quod attinet, DEMPSTERVS n) contendit, eum primum fuisse apud Scythas, et hinc eiusdem nomen atque cognitionem dimanasse. Quidquid huius erit, id saltim certum est, eum apud Graecos atque Romanos ea religione, vt Deum Medicum, fuisse cultum, vt

e) MORERI *dans son Diction. Histor. Tom. I. sous l'article d'Esculape.*

f) *Origin. et Antiq. Medicinae cap. II.*

g) *Histor. Deor. Gent. Lib. VII.*

h) *Hist. Med. Period. I. Sect. II. cap. 4. §. 4.*

i) *Medic. Lib. I. in prooem.*

k) *Diuin. Instit. Lib. I. cap. 10.*

l) *in saepius laudati libri cap. 1. §. 13.*

m) HIERON. MERCVR. *Lib. IV. de arte Gymn. cap. 7.* GALENVS *Lib. I. de sanit. tuend. cap. 8.* HYGINVS *Fab. CCLXXIV.*

n) *in Paralip. ad* ROSIN. *Antiq. Rom. Lib. II. cap. 17.*

octoginta circiter *templa* variis in locis exstructa haberet, ASCLEPIEA dicta, quae recenset ex scriptoribus collata Cel. SCHVLZIVS. o) Quibus in templis sacra eidem facta fuerunt *capra*, p) et *gallinis*; q) obiter quod hic notare voluimus. His in aedibus Aesculapio sacris, vt etiam in iis aliorum Deorum artis Medicae Tutelarium, Isidis, Serapidis, immo etiam Vulcani, aegroti collocati fuerunt, in pellibus substratis iacentes, docente VIRGILIO, r) vt Dei oraculum Medicinae caussa consulerent, quem actum veteres Graeci vocarunt *ἐγκοίμησιν*, Latini *Incubationem*, id, quod pluribus illustrauit eruditissimus CONRINGIVS. s) Iidem deinceps dato Dei consilio conualescentes, donaria eidem collocarunt, Graecis *ἀναθήματα*, grati memorisque animi monumenta, tabulis etiam in templo suspensis, quibus morbus fuit inscriptus, quo quis laborasset, medicinae facta mentione, qua iste fuisset curatus, cuiusmodi plura egregia occurrunt exempla in primis apud HIERONYMVM MERCVRIALEM. t) Celeberrima certe *templa* esse videntur, *Coum*, *Smyrnaeum*, *Epidaurium*, et hinc eius cultu Romam translato, ipsum *Romanum*. Hanc vero Dei ex Graecia in Latium migrationem, fusius exponit VALERIVS MAXIMVS, v) immo omnium optime LIVIVS, qui eundem iussu librorum Sibyllinorum huc arcessitum, Romamque translatum esse memorat: x) *Cum ciuitas*, inquit, *pestilentia laboraret, missis legatis, vt AESCVLAPII signum Romam ab Epidauro transferrent; anguem, qui se in eorum nauem contulerat, in quo ipsum numen esse constabat, deportauere: eoque in insulam Tiberis egresso, eodem loco sedes Aescu-*

o) *Hist. med. Period. I. Sect. II. cap. 4. §. 6.*
p) SERVIVS ad VIRG. *Georg. Lib. II. v. 380.*
q) ALEXANDER ab ALEXAN. *Genial. Dier. Lib. III. cap. 12.*
r) *Lib. VII. Aeneid. v. 85. et 92.* Vid. SERVIVS *ad h. l.*
s) *de Incubatione in fanis Deorum Medicinae caussa olim facta. Helmstadii 1659.* Conf. VINK *Amoen. Phil. Med. cap. V.*
t) *De arte gymnastica Lib. I. cap. 1.* Conf. TOMASINI *Liber singularis de Donariis et tabellis votiuis in* GRAEVII *Thesaur. Antiq. Rom. Tom. XII. p. 746.*
u) *Lib. I. Cap. VIII. de Miraculis.*
x) *In Epitome Lib. XI.*

Aesculapii constituta est. Cur templum Aesculapii apud Romanos extra vrbem collocatum fuerit, rationes eleganter disquirit PLVTARCHVS. y) Supplicationem Aesculapio a Romanis habitam narrat idem paullo ante. z) Insula Tiberis postea *insula Aesculapii κατ' ἐξοχὴν* vocatur, quod ex hoc SVETONII loco apparet: a) *Cum quidam aegra et affecta mancipia in INSVLAM AESCVLAPII taedio medendi exponeret,* etc. Designant eum etiam vt Deum artis Medicae inuentorem et Tutelarem, quam plurima nomina, quibus praeditus fuit, simulacra eius, imagines in nummis, inscriptiones ei sacrae, ludi, et festi dies publice constituti, et si qua reliqua erunt rei probandae argumenta. Ex cognominibus praecipua hic loci nominasse licebit. b) Dicitur PINDARO c) παντοδαπῶν ἀλεκτὴρ νόσων. STATIVS d) eundem vsurpauit *Deum mitem, et maximum aegris auxiliatorem, et festinantia sistentem fata.* ARISTOPHANES e) Deum nostrum vocauit μέγα βροτοῖσι φάνος. Smyrnaei Aesculapium, rerum omnium potentem somniantes, ΔΙΑ ΑΣΚΛΗΠΙΟΝ nominarunt. f) PLVTARCHVS tandem eum insigniuit nomine magnifico g) ἡγεμόνος ἰατρῶν. Pingitur et fingitur plerumque facie senili, barba longius promissa, de qua lusus impius Dionysii Tyranni apud

y) *Quaest. Rom. p. m. 286. interprete Xylandro.*

z) *Lib. X. cap. 47.*

a) *Lib. V. in vit.* TIB. CLAVD. CAES. *cap. 25.*

b) Plurima huiusmodi inueniuntur apud LILIVM GYRALDVM, *in histor. Deor. Gent. Lib. VII.*

c) *in Pyth. Od. III.*

d) *Lib. III. Siluar. Carm. 4.* Huc referendum erit DEMOSTHENEM oratorem, iurare consueuisse per Aesculapium, vt Deum mitem sic narrante PLVTARCHO *in decem Rhetorum vitis p. m. 845.* Ὤμνυε δὲ (Demosthenes) καὶ τὸν ΑΣΚΛΗΠΙΟΝ, προπαροξύνων Ἀσκλήπιον, καὶ παρεδείκνυεν αὐτὸν ὀρθῶς λέγοντα, εἶναι γὰρ τὸν θεὸν ἤπιον. καὶ ἐπὶ τούτῳ πολλάκις ἐθορυβήσθη. Conf. ADAMI RECHENBERG: *Dissertatio, de Diis Deabusque veterum gentilium Milichis.* Lipsiae MDCIC. *Sect. II. cap. II. §. 7.*

e) *in Pluto. vbi chorus ad Carionem Act. III. Scen. I. v. 639.* Conf. BISETVM *ad locum eundem.*

f) RICHARDVS MEAD *de num. Smyrn. p. 52.*

g) *Sympos. Lib. VIII. quaest. 14.*

apud CICERONEM refertur, h) licet etiam imberbis ſpecie iuuenili apud quosdam inueniatur, teſte PAVSANIA; i) vel ſtans baculo nodoſo nitens, quem ſerpens cingit, artis Medicae ſignum, vt ſupra declarauimus, vel in throno ſedens magnifico, vt fuit apud Epidaurios, quod ſcribit PAVSANIAS, k) altera manu gerens ſcipionem, altera premens caput draconis, cane ad pedes decumbente. Omnia haec, quae iam ſimulacris Aeſculapii adiuncta recenſuimus, eſſe notas, quae illi Medicinae gratia addantur, plurimi putant, ſed cum coniecturae ſint magis, quam vt certum aliquid in iis definire liceat, non dignum iudicamus, cui diutius inhaereamus dicendo. Singulorum ſingulas rationes ex auctoribus conquiſiuit atque ſuppeditauit diligentiſſimus MEIBOMIVS, l) quem ſis huc conferre poteris. In nummis Smyrnaeis RICHARDI MEAD, plures etiam inueniuntur, Aeſculapii imagine varie ſignati, ita quidem, vt plerumque Hygeam filiam in altera parte adiunctam habeat, quod etiam in variis aliis monumentis et marmoribus illi dicatis animaduertimus, de qua quidem re paullo inferius ſumus adhuc quaedam diſputaturi. Siſtitur in iis maximam partem ſedens, caput ſtrophio reuinctum habens, palliatus, ſmilam, id eſt, gladiolum chirurgicum manu ſiniſtra gerens, dextra labiis adplicata, baculo longiori adiuncto, ſtella ante eius pectus collocata, vt eſt in illo, Smyrnae eo tempore percuſſo, quo ludi annui illic ederentur, *ſacri Aeſculapici* vocati, m) partim ſtans cum Hygea et Teleſphoro, n) et qui ſunt reliqui modi. o) Dantur etiam alii nummi Aeſculapii imagine inſigniti apud Neapolitanos, Damaſcenos, Dienſes, Deultanos, cuiusmodi apud hos vltimos percuſſi, et M. Iul. Philippo Seniori conſecrati refert exemplum VAILLANT, p) hanc addens rationem, Philippum fortaſſis in bello Scythico aegritudinem paſſum eſſe, pro cuius ſalute Deultani Aeſculapio

h) *de Nat. Deor. Lib. III. cap. 34.*
i) *in Corinthiacis.* Conf. GISBERTI CVPERI *Harpocrates p. 79.*
k) *in Corinthiacis.*
l) *in Commentario ad iusiurandum Hippocratis cap. V.*
m) RICHARD. MEAD. *in num. Smyrn. p. 42. Tab. I. n. 1. 2. 3. 4.*
n) *ib. Tab. III. n. 13.*
o) *ib. Tab. II. n. 3. Tab. III. n. 8. 9. 10. 15. 16.*
p) *in num. aer. Impp. Part. II. in numm. M. Iul. Philippi, Senioris.*

lapio, qui cum patre Apolline vrbis Deultanae Deus Tutelaris fuit, ſacra perpetrauerint. Si cui Deo artis Medicae Tutelari plurima vota facta fuerunt inſcriptionibus, id ſane accidit Aeſculapio. Ita apud GRVTERVM in lapide cum Hygea filia dicitur ΕΠΙΚΟΥΡΙΟΣ: p)

ΚΥΡΙΩ. ΑΣΚΛΗ
ΠΙΩ. ΚΑΙ. ΥΓΙΗ
ΘΕΟΙΣ. ΕΠΙΚΟΥΡΙΟΙΣ
ΜΑΡ. ΜΕΜΜ. ΛΟΝ
ΓΟΣ. ΒΕΝΕΦ. ΕΥΧΗΣ
ΧΑΡΙΝ. ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Et in alio monumento vocatur, vt et Hygea, SALVTARIS, q) et in alio ΣΩΤΗΡ: r)

ΑΣΚΛΗΠΙΩ
ΚΑΙ. ΥΓΕΙΑ
ΣΩΤΗΡΣΙΝ
ΠΟΛΙΟΥΧΟΙΣ

Aeſculapium in inſcriptione quadam ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΝ vocatum, inſigni antiquae eruditionis apparatu demonſtrauit Cl. SCHWARZIVS, vir numquam ſine honore nominandus. s) Ludorum et dierum feſtorum ei conſecratorum paſſim fit mentio apud veteres auctores, quorum locos nonnullos collegit CELLARIVS. t) Ludi in AESCVLAPII SERVATORIS honorem inſtituti, in luco eidem Deo ſacro iuxta Epidaurum celebrati ſunt. v) Huc referenda erunt CVRTII verba: x) *Vota deinde*, inquit, *pro ſalute ſuſcepta per*

D

p) *p. LXVIII. n. 6.*
q) *p. LXXIX. n. 2.*
r) *p. LXVIII. n. 5.*
s) in elegantiſſima Expoſitione veteris inſcriptionis: *De Aeſculapio et Hygea, Diis φιλανθρώποις.* Altorfii 1725.
t) *Orig. et Antiq. Med. cap. II.*
v) SCHMIDIVS *ad Pindar. Nemeon. Od. III. in fine* et *Od. V.*
x) *Lib. III. cap. 7. §. 3.*

per ludum atque otium reddens ostendit, quanta fiducia Barbaros sperneret; quippe AESCVLAPIO, Mineruae LVDOS celebrauit. Festum anniuersarium apud Coos in eius honorem institutum, Ῥάβδȣ ἀνάληψιν dictum, fusius exponit Illustris SPANHEMIVS. y) Fuit etiam *collegium* quoddam peculiare Romae, *Aesculapio et Hygeae* filiae *constitutum*, quod ex SPONIO refert doctissimus SCHWARZIVS, z) qui hoc singulare de eo adiungit: *Cui COLLEGIO Saluia Marcellina,* inquit, *nobilis opulentaque matrona, locum aediculae, et summam pecuniae non contemnendam dederat, vt societas LX. hominum certis anni diebus eam aediculam frequentaret, et in ea rebus diuinis, epulisque sollemnibus, defungeretur.*

§. XVII.

Aesculapius habuit etiam vxorem quandam *Epionem*, Herculis filiam, hoc enim a natura Deorum haud alienum esse putauerunt, vel vt aliis videtur, *Lampetiam*, a) ex qua, quaecunque sit, duo suscepit filios, *Podalirium* et *Machaonem*, b) item ob artis Medicae peritiam celeberrimos, et sex filias, vt plerumque narratur, HYGEAN, PANACEAN, *Iaso, Aceso, Aeglen* et *Romen*, quibus omnibus ab artis officiis vel emolumentis, Patrem nomen indidisse, ex SCHOLIASTE in ARISTOPHANIS *Plutum* MEIBOMIVS colligit, c) quod etiam veri simile admodum est, si quando diligentius in ipsorum nominum primam et propriam vim et potestatem inquirimus, in omnibus enim aliquid reperies, quod commode huc referri

y) *in epistola ad* MORELLIVM *p. 69.* Conf. SCHWARZ. *l. c. p. 53.*

z) *in loc. cit. p. 22.* De Aesculapio conferri etiam poterit GISBERTVS CVPERVS *in Harpocrate p. 78. seqq.*

a) Conf. BERNARDI DE MONTFAVCON *Antiquité expliquée Part. I. Tom. I. et* SCHOLIASTES *in* ARISTOPHANIS *Plut. Act. III. Scen. 2. v. 702.*

b) CORNEL. CELSVS *Medic. Lib. I. cap. 1.*

c) *in Commentar. ad iusiur. Hippoc. cap. VI.*

ferri possit. Sed his missis, dicere iam adgredimur, de HYGEA, vel si mauis, HYGIA. Paucis adhuc antea notare iuuat, quid veteres Graeci generatim per ὑγείαν intellexerint. Vox illa proprie denotat *salutem, integritatem corporis, valetudinem bonam*, deinceps vero etiam significat *mazam*, quae quondam in sacris data fuit, vt gustaretur, sic testante ATHENAEO: d) ὑγεία δὲ καλεῖται, ἡ διδομένη ἐν ταῖς θυσίαις μᾶζα, ἵνα ἀπογεύσωνται. Et tandem etiam ὑγεία nominata fuit *portiuncula illa, quam veteres e templis aut sacrificiis secum domum deportarunt*, vt fuit *vnguenti aliquid, frons virens*, et quae sunt eiusmodi alia, et quidem ideo sic vocata, quoniam illi superstitiosi sibi persuaserunt, haec ex loco sacro per furtum sublata, suae prodesse valetudini atque saluti. e) Haec HYGEA nostra, omnium Aesculapii liberorum facile princeps, Latinis dicitur SALVS et SANITAS, quae etiam ipsius vocis est propria significatio, DEA VALENTIA etiam, vt STRVVIO f) videtur, quamquam hoc nomen magis *Romae* sorori conuenire, summo opere contendunt MEIBOMIVS g) CELLARIVS h) et SCHWARZIVS, i) quorum sententiae et nos iure meritoque subscribimus, quoniam Graecam vocem ῥώμην commode latine per *valentiam* exprimere poteris. De hac generatim mox sub initium erit notandum, ne qua deinceps in dicendo oriatur confusio, eam duplicem fuisse, aliam ΥΓΕΙΑΝ ΔΗΜΟΣΙΑΝ Graecis, Latinis SALVTEM PVBLICAM, k) quae apud vtramque gentem

d) *Deipnosoph. Lib. III. cap. 3.* Conf. POLLVC. *Onomasticon Lib. VI. cap. 2. Segm. 76. Edit. Hemsterhuisii.*

e) Conf. PFEIFFERI *Antiquitatum Graecarum Gentilium Lib. I. cap. 31.*

f) *Antiquitatum Romanarum Syntagm. cap. I. p. 130.*

g) *in Comment. ad iusiur. Hippoc. cap. VI.*

h) *Origin. et Antiq. Medicinae cap. III. §. 6.*

i) in peregregia Dissertatione *de Aesculapio et Hygea, Diis* φιλανθρώποις *§. XIII. p. 27.*

k) Vid. DEMPSTERVS *in paralip.* ad ROSIN. *Antiq. Rom. ad Regionem sextam de* SALVTE. et CHERBVRY *de religione Gentilium, errorumque apud eos caussis p. 261.* STRVVIVS *l. c. p. 130.*

tem quam religiosissime culta fuit, aliam vero hanc nostram ΥΓΕΙΑΝ, SALVTEM, SANITATEM, Aesculapii filiam. Vbi ea in lucem sit edita, de eo, quantum scimus, non occurrit mentio apud auctores, nec constat, quomodo educata sit, et a quonam artem Medicam didicerit, quam Medicinae cognitionem eidem a parente insitam atque innatam, procul dubio veterum credidit superstitio, quamuis etiam non obuenit exemplum, vbi eandem exercuisse expressis verbis dicatur. Hoc est certissimum, eam et apud Graecos et Romanos summa cultam esse religione, vt Deam artis Medicae Tutelarem, et cum solam, tum etiam praecipue cum patre Aesculapio vna esse celebratam in simulacris, nummis, atque inscriptionibus. Comprobant id vberius plurima *templa* apud vtramque gentem eidem sacra, vt apud Graecos erit illud exstructum ab Atheniensibus et Megarensibus, l) Epidauri incolis, Corinthiis, Argiuis, m) Aegiensibus et reliquis, n) et apud Romanos illud, quod cum patre Aesculapio habuisse dicitur commune, referente ex POMPONIO LAETO Cl. MEIBOMIO. o) Dona SALVTI nostrae, et Apollini, et Aesculapio, vota sunt, tempore pestilentiae, tertium iam annum vrbem Romam atque Italiam vastantis, testante LIVIO. p) Hic et aedis Saluti consecratae fecit mentionem his verbis: q) *Eodem anno aedes* SALVTIS *a. C. Iunio Bubulco Censore locata est, quam Consul bello Samnitio vouerat.* Sed haec non SALVTI nostrae, vt falso putat MEIBOMIVS, r) sed *publicae* potius; quod longe verisimilius esse videatur, hoc templum ob publicam populi salutem recuperandam esse locatum, quam vt quis pro sua restituenda valetudine priuatim Deae salutari vouens,

l) PAVSANIAS *in Atticis.*
m) *Id. in Corinthiacis.*
n) *Id. in Achaicis.*
o) *in comment. ad iusiur. Hippocr. cap. VI.*
p) *Lib. XL. cap. 37.*
q) *Lib. IX. cap. 43.*
r) *loc. cit.* §. *XII.*

vouens, continuo eidem in loco publico aedem ſacram aedificandam curauerit, quod magis peractum fuit inſcriptionibus in tabulis exaratis, quas veteres in templis Deorum Salutarium ſuſpendere conſueuerunt. Vtitur etiam nobiscum eadem ſententia Cel. STRVVIVS, s) et hanc addit rationem, quod hoc templum, iam duodecim annos ante Aeſculapium Romam delatum, Saluti locatum ſit. Ad *augurium Salutis* quod attinet apud Romanos, falſo omnino aſſerit MEIBOMIVS, t) id ad noſtram ſpectaſſe Salutem, fuit enim diuinationis genus, v) quo probatum eſt, concedantne ipſi Dii, vt populo ſalutem poſtulent, de quo errore MEIBOMIVM notauit CELLARIVS. x) Dantur Hygeae complura *ſimulacra*, in quibus interdum ſola, plerumque tamen patri Aeſculapio adiuncta, peculiari habitu veſtita conſpicitur. Fingitur maximam partem habitu matronali, veſte alba talari, cum patella, cui maza imponitur, ad quam ſerpens adſpirat, ſaepe etiam pingitur ſerpens ex manu porrigentis Hygeae accipiens, vt refert Cl. SCHVLZIVS. y) Paullo accuratius habitum et Aeſculapii, et Hygeae demonſtrat GRVTERVS, z) in explicatione tabulae cuiusdam marmoreae, quae Romae inuenitur, excellentiſſima chirurgia docta manu ſculpta, exprimens Aeſculapium et Hygeam, ſtantes, hac addita inſcriptione:

NVMINIBVS. SANCTIS

C. PVPIVS. C. F. ANI. FIRMINVS. D. D.

Stat hic Aeſculapius veſti involutus, dextro humero cum pectore nudus, fructus e lance, quam dextra tenet, draconi flexuoſiſſimo, criſtato, barbatoque ac ſeſe per varia volumina erigenti porrigens.

Hygia picta eſt veſte vna longiori, cui altera breuior ſuperiniecta eſt, induta, humero etiam dextro aliquantulum nudato: alteri draconi etiam flexuoſiſſimo ac barbato, ſed non criſtato, fructus itidem e lance offerens.

s) *Syntagm. Antiq. Rom. cap. I. p. 140.*
t) *in loc. cit. §. 17.*
v) DIO CASSIVS *Lib. XXXVII.*
x) *Orig. et Antiq. Medic. cap. VII. de Augurio Salutis.*
y) *Hiſtor. Med. Period. I. Sect. II. cap. 4. §. 20.*
z) *p. LXVIII.*

Stat etiam alias, vt in nummis, habitu matronali, ſerpentem dextra tenens, vel interdum ſiniſtra, altera patellam porrigens. Simulacrum Hygeae, vbi patri Aeſculapio adſtat, demonſtrat PAVSANIAS a) his verbis: Ἄγαλμα ἔχει καθήμενον Ἀσκληπιὸν λίθȣ λευκȣ̃, καὶ παρ' αὐτὸν ἕςηκεν ΥΓΕΙΑ. Iam ad *nummos* accuratius conſiderandos transgredimur, qui eius imagine inſigniti ſunt. b) Offert ſe in iis, quos RICHARDVS MEAD, vtinam omnes bona cum fide, collegit, partim capite tantum laureato, c) vbi pars auerſa ſiſtit Aeſculapium ſedentem eo habitu, quo eum ſupra deſcripſimus, et habentem ante pectus ſtellam maiorem, additis illi celebriorum eius temporis Medicorum nominibus, quod in variis animadvertimus. Conſpicitur in alio capite eodem modo ornato, facilius quam in priori cognoſcenda, cum inſcriptione: SALVTIS, d) vbi in altera parte eadem tota ſiſtitur habitu conſueto, maiorem ſerpentem dextra prae ſe ferens. In alio videmus eam etiam ſimplici capite laureato, e) et altera in parte, patrem Aeſculapium, ſerpente maiori denotatum, addita inſcriptione: ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ, et quae ſunt adhuc aliae et variae eius ibidem in nummis formae atque figurae. f) Plures dantur etiam veterum *inſcriptiones*, quarum maxima pars Hygeae et Aeſculapio ſimul vota eſt. Vt apud GRVTERVM inter alia g) etiam haec occurrunt exempla: h)

AESCV-

a) *in Corinthiacis.*
b) Conf. VAILLANT *in num. Impp. Part. II. in nummis Marciae Otaciliae Seuerae.*
c) *in nummis a Smyrnaeis in honorem Medicorum percuſſis Tab. I. n. 1. Tab. II. n. 1. 2.*
d) *ibid. Tab. II. n. 4. 5.*
e) *ibid. Tab. III. n. 10.*
f) *eod. in loc. Tab. III. n 8. 11. 13. 14.*
g) *p. XXXI. n. 10. p. LXVIII. n. 3. p. LXIX. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6.*
h) *p. LXVII. n. 9.*

AESCVLAPIO. ET. HYGIAE
CAETERISQ. DIIS. DEABVSQVE
HVIVSQ. LOCI. SALVTARIB.
C. IVL. FRONTONIANVS. VET
EX. B. F. COS. LEG. V. M. P. REDDI
TIS. SIBI. LVMINIBVS. GRAT
AG. EX. VISO. PRO. SE. ET. CAPSIA
MAXIMA. CONIVG. ET. VILIA
FRONTINA. FILIA. V. S. L. M

Ibidem n. 10.

NVMINI. AES
CVLAPI. ET. HY
GIAE. PRO. SA
LVTE. DO
MINOR. N. N.
AVG
ANTROCIVS
VERNA. IPSOR
EX. DISP. POS

et p. LXVIII. n. 1.

ASCLEPIO. ET
SALVTI
COMMILITONVM
SEX. TITIVS. ALEXANDER
MEDICVS. CHO. V. PR.
DONVM. DEDIT
AVG. VIII
T. FLAVIO. SABINO. COS

Ibid. n. 2.

ASCLEPIO. ET. SALVTI
COMMILITONVM. COH. VI. PR.
VOTO. SVSCEPTO
SEX. TITIVS. MEDIC. COH
VI. PR
D. D

Item marmor notatu dignum, quod apud REINESIVM i) occurrit:

AESCVLAPIO. ET. SA
NITATI

et tandem illa inſcriptio, Hygeae tantum dicta: k)

HYGIAE
AVG
MIL. LEG. VI
VOTVM
SOLVIT

Exſtant etiam duo *Hymni* Hygeae ſacri, quorum alterius fuit auctor ARIPHRON SICYONIVS, l) et alter inuenitur inter ſic dictos Orphicos. m) Hic notari poterit, vel id ad noſtram Hygeam ſpectare putes, quod admodum veriſimile eſſe videtur, vel ad Salutem publicam, quod refert de ANTIOCHO SOTERE ABRAHAM ORTELIVS, n) eum nempe ὑγιείας ſymbolum pro teſſera dediſſe militibus pentagoni forma, teſte LVCIANO. De poculo Hygeae ſacro, quod veteres abſoluta manuum lotione poſt coenam, vnde Graecum nomen ortum eſt, ſumere conſueuerunt, ita relatum inuenimus apud POLLVCEM: o) Ἡ δὲ μετανιπτρὶς, κύλιξ ἐςὶν, ἣν μετὰ τὸ ἀπονίψασθαι ἐλάμβανον. Τὸ δὲ ὄνομα, ἐ τȣ̃ κατὰ τὸ ἔκπωμα σχήματος ἀλλὰ τῆς τάξεως. Ἦν δὲ καὶ ΥΓΕΙΑ ἱερὰ, ὥσπερ καὶ Διὸς Σωτῆρος κρατὴρ, ἱερὸς ἦν. p)

§. XVIII.

i) *Inſcript. Cl. I. n. CXVIII.*
k) GRVTERVS *LXIX. n. 7.*
l) *Extat apud* ATHENAEVM *Deipnoſ. Lib. XV.*
m) *p. 165. edit. Eſchenb.*
n) *Deorum Dearumque capita Lib. II. fig. 57. in* GRONOV. *Theſaur. Antiq. Graec. Vol. VII. p. 295.*
o) *cit. edit. Lib. VI. cap. XVI. Segm. 100.*
p) de Hygea conf. IOSEPHI LAVRENTII *varia ſacra gentilium Cap. XIII.* in GRONOV. *Theſ. Antiq. Graec. Vol. VII. p. 193.*

§. XVIII.

De PANACEA tandem dicturi, ipsius vocis propriam vim prius examinemus necesse erit, quam ipsam adgrediamur tractationem. Vox nempe graeca est, et significat *medicinam, omnibus morbis medentem*, et dicitur quasi ἡ πᾶν ἀκεῖται, quae omnia curat. Inter beneficia Apollinis Medica hoc etiam recenset Cel. SCHVLZIVS, q) eius crines stillasse *panaceam*, quae, in quamcunque regionem et vrbem deciderit, omnia reddiderit incolumia. Panacea etiam herbam *cunilam bubulam* apud PLINIVM denotat, r) qui eam ita commemorat: *Item testudines cum serpentibus pugnaturae, hac* (cunila bubula) *se muniunt, quidamque in hoc vsu* PANACEAM *vocant*. Quo maior fuit dicendorum copia in praecedentium numinum historia enarranda, hoc minor atque tenuior in Dea nostra recensenda nobis offertur materies, quae tamen de eadem apud meliores scriptores occurrunt, maximam saltim partem hic communicabimus. Fuit ex filiabus Aesculapii, vt supra demonstrauimus, vt Dea culta, quod vel ara comprobabit, quam cum sorore Hygea communem habuit testante PAVSANIA. s) Per hanc PANACEAM, Aesculapii filiam, peculiare quid intellexisse veteres putat CLERICVS t) in explicatione nominum, quibus filiae Aesculapii insignitae fuerunt: *Par Iaso* et PANCEA, *qui sont la meme chose, que la guerison, et la Medicine vniuerselle, l'on a voulu insinuer, que le bon air guerissoit toutes les maladies.* Mentionem Panaceae ARISTOPHANES fecit duplici in loco, u) quorum in vltimo etiam eam patri Aescula-

q) *Histor. Medic. Period. I. Sect. II. cap. I. §. 8.*

r) *Histor. Nat. Lib. XX. Tom. IV. p. 62. Edit. Harduini in vsum Delphini.*

s) *in Atticis.*

t) *Dans l'Histoire de la Medicine Liu. I. Chap. 19.*

u) *in Pluto Act. III. Scen. 2. v. 702. et 730.*

pio adſtitiſſe, Plutum a caecitate liberaturo, hunc in modum narratur:

ἡ ΠΑΝΑΚΕΙΑ δὲ

Κατεπέτασ' αὐτῦ τὴν κεφαλὴν φοινικίδι

Καὶ πᾶν τὸ πρόσωπον

Habuit illa etiam feſtum peculiare dictum ſuo nomine ΠΑΝΑΚΕΙΑ, x) quid vero in illo actum ſit, eidemne ſacrificia facta ſint pro ſalute, nec ne, non occurrit apud rerum geſtarum ſcriptores. Cur per PANACEAM et HYGEAM tantum, aliis Aeſculapii filiis, filiabusque omiſſis, Hippocrates potiſſimum voluit iurari, eius rei veram rationem ſibi inuenisſe viſus eſt Cl. MEIBOMIVS, y) quae tamen vaga potius eſt coniectura, quam vt certiori quodam et firmiori nitatur fundamento.

§. XIX.

SEd de his iam dicta ſufficiant. Ad TE tandem, VIR CLARISSIME atque DOCTISSIME, adgredior, TIBI hanc qualemcunque tenuis ingenii fructum, coniunctiſſimae noſtrae familiaritatis monumentum, oblaturus. Non miraberis, qui id fiat, cum vel in vulgus notum ſit, quanti TE faciam, et quam eximia per hoc biennium, quo ante TE primum nouiſſe

et

x) Refert id MEVRSIVS *Graeciae Feriatae Lib. V. ex* THEODORET. *Therap. VII. in* GRONOV. *Theſaur. Antiq. Graec. Vol. VII. p. 834.*

y) *in commentario ad iusiurandum Hippocratis cap. VI. ſub finem.*

mihi honor contigit, noſtra fuit amicitia, quamque inſignis adhuc illa duret. Veni huc Lipſiam, vidi TE, et continuo etiam vici animum TVVM, vt me dignum iudicares, quem amore proſequereris atque fauore. Amicitiae autem verum nobis fuit principium, quod putat PLVTARCHVS. z) Vſi ſcilicet ſumus vno eodemque domicilio, et victu, ſtudiorumque ratione communi, quae omnia, mea quidem ſententia, ſi accedat adhuc animorum ſimilitudo, ad parandam amicitiam pariter et confirmandam, ſunt vel maxime accommodata. Vt iam taceam, praeclaram TVORVM morum manſuetudinem, rerumque cognitionem ſingularem, quae tamen hic loci iuſtis laudibus euehere, per TVAM modeſtiam non licet, me TVI reddidiſſe ſtudioſiſſimum. Nunc ipſe colligas velim, quo animo TVVM me diſceſſum ferre poſſe exiſtimes? Sed cum hinc in Academiam Pragenſem abeas, vt ſtudia, quae tanta cum laude coepiſti, perficias, et ſummos, quibus TE omnes dignum iudicant, honores capeſſas, mihi etiam

durae

z) *in Commentario de adulatoris et amici diſcrimine p. m. 51.* Ἀρχὴν δὲ φιλίας ἔφαμεν εἶναι τοῖς πλείστοις, τὴν ταῦτα μὲν ἐπιεικῶς ἀσπαζομένην ἔθη καὶ ἤθη, τοῖς δὲ αὐτοῖς χαίρουσαν ἐπιτηδεύμασι καὶ πράγμασι καὶ διατριβαῖς, ὁμοιοπαθῆ διάθεσίν τε καὶ φύσιν. et Idem *de amicorum multitudine p. m. 93.* τι οὖν, inquit, νόμισμα φιλίας; εὔνοια καὶ χάρις μετ᾽ ἀρετῆς, ὧν οὐδὲν ἔχει σπανιώτερον ἡ φύσις.

durae temporum conditioni aliquid dandum erit atque concedendum. TE iam Lipſiae, amicis, mihi vltimum vale dicentem, omnibus precibus hic commorarer, nec digredi paterer, niſi id mihi aliquod iuſti doloris daret linimentum, TE eo fine, eo conſilio, in celeberrimam Pragenſem Academiam reuerti, vt aliquando dignis adauctis muneribus ad nos redire poſſis. Vale itaque, AMICE integerrime, Deus Optimus Maximus ſaluum TE praeſtet atque incolumem, TVIS clementiſſime bene dicat ſtudiis, vt in rei publicae ſalutem, et ſplendidae familiae, MATRIS inprimis CARISSIMÆ, decus atque ornamentum talis euadas, quem TE iam pridem omnes cognitum iudicarunt, TEque tantum temporis ſpatium ſoſpitem eſſe patiatur, dum naturam ipſam ſatietate viuendi expleueris. Ad me vero, noſtramque amicitiam, quod attinet, mei et illius etiam in diſſitis regionibus vt numquam non memor eſſe velis, a TE omnibus precibus peto atque contendo, non, quod TE idem monere neceſſe putem, ſed quoniam ita rogandi mos eſt. Iterum vale. Dabam Lipſiae ante ipſas Idus Martias cIↃ IↃcc XXXV.

